

Komisja Europejska

Fact Sheet

PODEJŚCIE „LEADER”

Podstawowy poradnik

PODEJŚCIE „LEADER”

Podstawowy poradnik

**Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu
znaleźć odpowiedź na pytania dotyczące Unii Europejskiej.**

Oto numer bezpłatny (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Niektórzy operatorzy telefonii komórkowej nie udostępniają połączeń z numerami 00 800 lub pobierają za nie opłaty.

Tekst niniejszej publikacji służy wyłącznie celom informacyjnym i nie jest w żaden sposób wiążący prawnie.

Prawa autorskie do zdjęć posiada Komisja Europejska, chyba że wskazano inaczej.

Bardzo wiele informacji na temat Unii Europejskiej znajduje się w Internecie.
Dostęp można uzyskać przez serwer Europa (<http://europa.eu>).

Dane katalogowe znajdują się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2006

ISBN 92-79-02055-2

© Wspólnoty Europejskie, 2006

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło.

Printed in Belgium

Druk na papierze białym bezchlorowym

Podejście „Leader”: podstawowy poradnik

Cel broszury

Niniejsza broszura przedstawia podejście Leader, objaśniając jego zastosowanie na rzecz rozwoju społeczności wiejskich. Zawiera ponadto pewne podstawowe informacje na temat sposobu wdrażania tego podejścia na szczeblu lokalnym w ramach integralnej części polityki rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej (UE).

Obejmuje ona:

- opis koncepcji Leader,
- kluczowe cechy podejścia Leader,
- podstawowe objaśnienie tego, jak podejście Leader działa w praktyce,
- główne punkty kontaktowe w celu uzyskania dodatkowych informacji.

Poradnik ten jest adresowany do wszystkich osób z terenów wiejskich, zainteresowanych tworzeniem lub uczestnictwem w lokalnych inicjatywach rozwoju wsi. Mogą to być administratorzy na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym, rolnicy lub inni aktywni członkowie społeczności wiejskiej – wszyscy mają potencjalną rolę do odegrania w Leaderze.

Naszym celem jest objaśnienie decydom i organom realizującym program, szczególnie nowym i potencjalnym przyszłym państwom członkowskim, na czym polega inicjatywa Leader i jak ją wprowadzać w praktyce. Mamy również na celu pokazanie społecznościom wiejskim w UE, iż podejście Leader może umożliwić im podejmowanie inicjatywy oraz aktywne uczestnictwo w programach rozwoju wsi na ich lokalnym obszarze (oraz skorzystanie ze związanego z nimi wsparcia finansowego).

Niniejsza broszura ma służyć jako wstępny, prosty poradnik. Nie opisuje całej historii inicjatywy Leader ani związanych z nią regulacji czy procedur administracyjnych. Informacje na ten temat można uzyskać gdzie indziej (pewne dane kontaktowe zamieszczono w niniejszej broszurze).

Spis treści

1.	Podejście Leader w rozwoju wsi: co to jest?	5
2.	Siedem kluczowych cech podejścia Leader	8
3.	Wdrażanie Lidera na szczeblu lokalnym	15
4.	Leader w przyszłości: włączenie do głównego nurtu	17
5.	Punkty kontaktowe udzielające dodatkowych informacji na temat podejścia Leader	18
6.	Przykłady podejścia Leader w praktyce	20

1. Podejście Leader w rozwoju wsi: co to jest?

Polityka rozwoju obszarów wiejskich staje się coraz ważniejszym elementem wspólnej polityki rolnej (WPR). Wspiera ona trwały rozwój na terenach wiejskich Europy, zajmując się problematyką gospodarczą, społeczną i ochrony środowiska. Ponad połowa ludności UE mieszka na obszarach wiejskich, które zajmują 90% terytorium Unii ⁽¹⁾. Leader jest innowacyjnym podejściem w ramach unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Leader oznacza „powiązanie działań z zakresu rozwoju wsi” ⁽²⁾. Jak sama nazwa wskazuje, jest to sposób na mobilizowanie i realizowanie rozwoju wsi wśród lokalnych społeczności wiejskich, a nie stały zestaw środków do realizacji. Doświadczenia pokazują, że podejście Leader może przyczynić się do realnej zmiany w codziennym życiu ludzi na obszarach wiejskich. Może ono odgrywać ważną rolę w poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań starych i nowych problemów wsi oraz stać się rodzajem „laboratorium” do rozwijania zdolności lokalnych oraz testowania nowych sposobów realizowania potrzeb społeczności wiejskich. Podejście to przyniosło do tej pory na wielu obszarach wiejskich UE-15 ⁽³⁾ cenne rezultaty i mogłoby odegrać istotną rolę, pomagając obszarom wiejskim nowych i przyszłych państw członkowskich Unii w przystosowaniu się do dzisiejszej, zmiennej rzeczywistości.

Program Leader, od momentu uruchomienia w 1991 roku, dostarcza społecznościom wiejskim w UE narzędzi do odgrywania aktywnej roli w kształtowaniu własnej przyszłości. Z biegiem czasu program ewoluował wraz z pozostałą WPR. Informacje uzyskane na podstawie ocen oraz od uczestników programu z terenów wiejskich wskazują, że podejście Leader to narzędzie, które zdaje egzamin w bardzo różnych sytuacjach i na różnym terenie, przystosowując tym samym kształtowanie polityki wiejskiej do niezwyklej różnorodności potrzeb tych terenów. Z tej przyczyny podejście to stało się integralną częścią polityki rozwoju wsi. Zachęcając lokalnych partnerów do udziału w sporządzaniu i wdrażaniu trwałych strategii rozwoju, podejście Leader może okazać się cennym zasobem do wykorzystania w przyszłości w polityce dotyczącej obszarów wiejskich.

W okresie programowania 2007–2013 inicjatywa Leader nie będzie już osobnym programem, lecz zostanie zintegrowana ze wszystkimi krajowymi czy regionalnymi

programami rozwoju wsi (włączona do głównego nurtu). Otwiera to nowe możliwości zastosowania podejścia Leader na znacznie szerszą skalę i przy znacznie większym niż dotychczas wachlarzu działań z zakresu rozwoju wsi.

Podejście Leader zachęca obszary wiejskie do poszukiwania nowych sposobów na osiągnięcie lub utrzymanie konkurencyjności, do jak najefektywniejszego wykorzystania swoich atutów oraz pokonywania potencjalnych wyzwań, takich jak starzejące się społeczeństwo, niski poziom zaopatrzenia w usługi czy brak szans na zatrudnienie. W ten sposób Leader przyczynia się do podnoszenia jakości życia na terenach wiejskich, zarówno wśród rodzin rolniczych, jak i szerszej populacji wiejskiej. Stosuje on podejście holistyczne do rozwiązywania problemów wsi. Uznaje na przykład, iż bycie konkurencyjnym w produkcji żywności, posiadanie atrakcyjnego środowiska naturalnego i tworzenie szans na pracę dla lokalnej ludności to wzajemnie wspierające się aspekty życia wiejskiego, wymagające szczególnych umiejętności, odpowiednich technologii oraz usług, które należy traktować jako spójny pakiet wraz ze specjalnie dostosowanymi środkami polityki.

Program Leader, od momentu uruchomienia w 1991 roku, dostarcza społecznościom wiejskim w Unii sposobów na angażowanie lokalnych partnerów do sterowania przyszłym rozwojem ich obszaru. Podejście Leader cieszy się dużym zainteresowaniem w Unii Europejskiej i daleko poza jej obszarem. Rozwinęło się ono na tyle, by wyjść poza krąg własnych odbiorców. Zainteresowanie, jakie wywołuje koncepcja Leader, dzięki zdolności rozwiązywania problemów rozwojowych przez nowe formy partnerstwa i połączone działania, wywiera czasem wpływ na krajową, regionalną i lokalną administrację i politykę.

Koncepcja Leader jest uzupełnieniem innych programów europejskich i krajowych. Działania w ramach Lidera mogą na przykład aktywizować i mobilizować lokalne zasoby przez wspieranie projektów przedrozwojowych (takich jak studia diagnostyczne i studia wykonalności czy też budowanie zdolności lokalnych), które zwiększają możliwość dostępu i wykorzystania przez te obszary nie tylko środków w ramach inicjatywy Leader, lecz również innych źródeł finansowania rozwoju (np. szersze programy unijne oraz krajowe programy rozwoju wsi i rozwoju regionalnego). Podejście Leader pomaga również tym sektorom i kategoriom odbiorców, którzy nie otrzymują żadnego wsparcia lub jedynie wsparcie ograniczone w ramach innych programów realizowanych na obszarach wiejskich, takich jak działalność kulturalna, poprawa środowiska naturalnego, restaurowanie obiektów architektonicznych i zabytkowych, turystyka wiejska, poprawa relacji między producentami i konsumentami itd.

Podejście Leader zachęca partnerów społeczno-gospodarczych do współpracy, do wytwarzania dóbr i usług generujących maksymalną wartość dodaną na ich terenie.

⁽¹⁾ W UE złożonej z 25 państw członkowskich (UE-25).

⁽²⁾ Po francusku: *Liaison entre actions de développement rural*.

⁽³⁾ W UE złożonej z 15 państw członkowskich, przed jej rozszerzeniem do 25 państw członkowskich w maju 2004 roku.

Krótką historia podejścia Leader

Inicjatywa Leader została zapoczątkowana w 1991 roku w celu podniesienia potencjału rozwojowego terenów wiejskich przez wykorzystanie lokalnych inicjatyw i zdolności, promocję pozyskiwania technologii (*know-how*) w zakresie lokalnego zintegrowanego rozwoju oraz rozpowszechnianie tych technologii na innych terenach wiejskich.

a) Leader jest częścią szerszej polityki UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich

Cele Lidera są zgodne z celami ogólnej polityki UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Ewoluuująca WPR uwzględnia różnorodność obszarów i krajobrazów wiejskich, bogatą lokalną tożsamość oraz rosnącą wagę, jaką społeczeństwo przywiązuje do wysokiej jakości środowiska naturalnego. Uznaje się, iż jest to jeden z ważniejszych atutów terenów wiejskich Unii.

b) Historia Lidera

Poszczególne podejścia do rozwoju wsi wypróbowywane przed początkiem lat dziewięćdziesiątych miały zazwyczaj charakter sektorowy, skupiały się głównie na rolnikach i miały na celu wywoływanie zmian strukturalnych w rolnictwie. Stosowano podejścia odgórne, w których systemy wsparcia były ustalane na szczeblu krajowym lub regionalnym. Lokalni uczestnicy nie zawsze byli zachęceni do zdobywania umiejętności potrzebnych do kształtowania przyszłości własnych terenów.

Oddolne podejście na rzecz konkretnego terytorium, angażujące społeczności lokalne i dodające wartości zasobom lokalnym, stopniowo zaczęło być postrzegane jako nowy sposób na tworzenie miejsc pracy i firm na obszarach wiejskich. Podejście Leader zaczęło w sposób eksperymentalny łączyć na szczeblu lokalnym różne projekty i pomysły, partnerów i zasoby. Okazało się idealnym instrumentem do testowania sposobu na rozwijanie szans terenów wiejskich.

Część obszaru Unii, na której stosowane jest podejście Leader, liczba grup Lidera oraz poziom finansowania przyznawany koncepcjom typu Leader wzrosły znacząco od momentu zapoczątkowania inicjatywy Leader w 1991 roku.

c) Kontekst polityki: od inicjatywy pilotowej po włączenie do głównego nurtu

Z punktu widzenia polityki podejście Leader zostało wprowadzone jako „Inicjatywa Wspólnoty” finansowana w ramach Funduszy Strukturalnych UE. Inicjatywa miała trzy generacje: Leader I (1991–1993), Leader II (1994–1999) i Leader+ (2000–2006). W tym czasie państwa członkowskie i regiony posiadały niezależne programy Leader z osobnym finansowaniem wydzielanym na szczeblu Unii. Od 2007 roku koncepcja Leader zostanie zintegrowana (włączona do głównego nurtu) z ogólną polityką unijną w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Oznacza to, że Leader zostanie włączony do krajowych i regionalnych ogólnych programów rozwoju wsi wspieranych przez UE obok szeregu innych wątków rozwoju obszarów wiejskich. Finansowanie Lidera od 2007 roku pochodzić będzie z ogólnych przydziałów finansowych otrzymywanych przez każde państwo członkowskie z Unii w ramach nowego Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Wsi (EAFRD) na wsparcie rozwoju obszarów wiejskich.

Inicjatywy Leader	Liczba lokalnych grup działania	Zasięg terytorialny	Finansowanie z UE
Leader I	217	367 000 km ²	442 mln euro
Leader II	906	1 375 144 km ²	1755 mln euro
Leader+	893	1 577 386 km ²	2105,1 mln euro

2. Siedem kluczowych cech podejścia Leader

Koncepcja Leader

Główną koncepcją leżącą u podstaw podejścia Leader jest to, że zważywszy na różnorodność obszarów wiejskich w Europie, strategie rozwoju są bardziej skuteczne i wydajne, gdy uzgadniane są i wdrażane na szczeblu lokalnym przez miejscowych partnerów przy jasnych i przejrzystych

procedurach, wsparciu odnośnej administracji publicznej oraz koniecznej pomocy technicznej w zakresie transferu dobrej praktyki.

Podejście Leader różni się od innych, bardziej tradycyjnych środków polityki wiejskiej tym, że wskazuje ono „w jaki sposób” działać, a nie „co” należy zrobić. Charakteryzuje je siedem kluczowych cech. Są one tutaj opisane osobno, ale ważne jest, by rozważać je łącznie jako zestaw narzędzi. Każda z cech uzupełnia i pozytywnie współdziała z innymi przez cały okres wdrażania, przynosząc trwałe efekty pod względem dynamiki rozwoju obszarów wiejskich i ich zdolności do rozwiązywania własnych problemów.

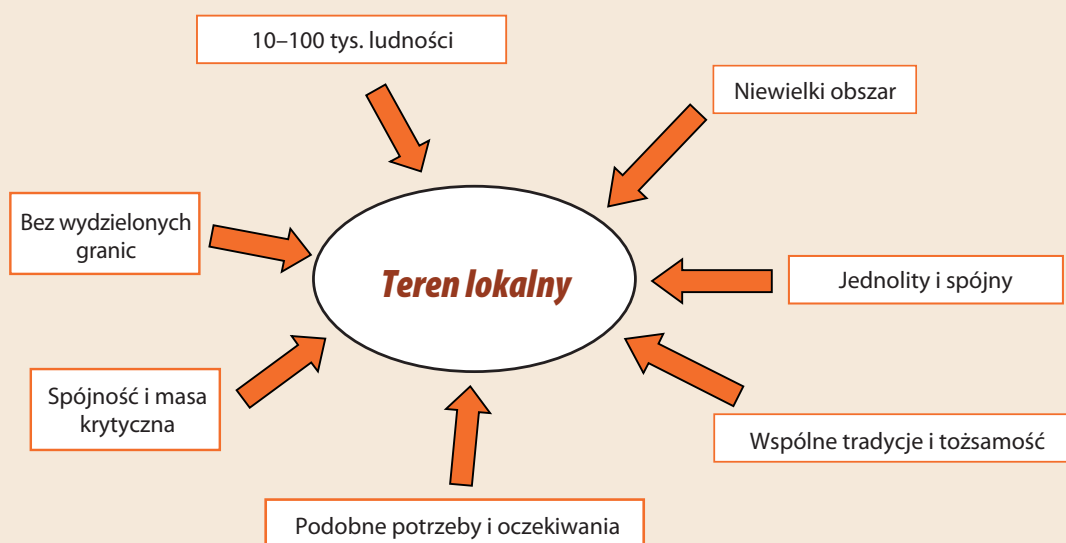
Cecha 1. Lokalne strategie rozwoju dla danego terenu

Podejście ukierunkowane na dany teren oznacza, iż jako docelowy obszar wdrażania polityki przyjmuje się niewielki, jednolity i społecznie spójny teren, często posiadający wspólne tradycje, lokalną tożsamość, poczucie przynależności oraz wspólne potrzeby i oczekiwania. Taki teren jako jednostka odniesienia ułatwia rozpoznanie lokalnych mocnych i słabych stron, zagrożeń i szans, endogenicznego potencjału, oraz wyłonienie ważniejszych „wąskich gardeł”

dla trwałego rozwoju. Ukierunkowanie na dane terytorium oznacza zasadniczo, iż jest to podejście lokalne.

Podejście to ma większe niż inne koncepcje szanse na lepsze funkcjonowanie, ponieważ pozwala na bardziej precyzyjne dostosowanie działań do realnych potrzeb i lokalnych atutów konkurencyjnych. Wybrany teren musi reprezentować dostateczną spójność i masę krytyczną w postaci zasobów ludzkich, finansowych i gospodarczych do wspierania efektywnej strategii rozwoju lokalnego. Nie musi on odpowiadać wydzielonym granicom administracyjnym.

Podejście ukierunkowane na dany teren

Definicja „terenu lokalnego” nie jest ani uniwersalna, ani statyczna. Wręcz przeciwnie, ewoluuje i zmienia się w zależności od szerszych zmian gospodarczych i społecznych, roli rolnictwa, gospodarki gruntami i spraw ochrony środowiska, jak również ogólnych obserwacji na temat obszarów wiejskich.

Cecha 2. Podejście oddolne

Podejście oddolne oznacza, że lokalni partnerzy biorą udział w podejmowaniu decyzji co do strategii i przy wybieraniu priorytetów do realizacji na własnym terenie. Doświadczenie pokazuje, że dla osiągnięcia ogólnie lepszych rezultatów podejście oddolne nie powinno być rozważane jako alternatywa ani przeciwstawiane podejściom odgórnym stosowanym przez władze krajowe czy regionalne, lecz raczej te dwa podejścia należy łączyć i dążyć do ich interakcji.

Spośród siedmiu cech Leadera najbardziej wyróżnia się podejście oddolne. Zgodnie z tym podejściem polityka wiejska powinna być opracowywana i wdrażana w sposób jak najlepiej dostosowany do potrzeb społeczności, którym ma służyć. Można to zapewnić, między innymi, zapraszając lokalnych partnerów do objęcia przewodnictwa i aktywnego udziału. Ma to zastosowanie zarówno do Unii złożonej z 15, jak i z 25 państw członkowskich, lecz jest równie ważne dla krajów aspirujących do członkostwa w UE, które mają problemy strukturalne w rolnictwie, ale także wiele możliwości poprawy jakości życia na wsi.

Zaangażowanie lokalnych partnerów obejmuje ogólnie mieszkańców, grupy interesów gospodarczych i społecznych oraz reprezentatywne instytucje publiczne i prywatne. Budowanie zdolności jest zasadniczym elementem podejścia oddolnego i obejmuje:

- podnoszenie świadomości, szkolenia, udział i mobilizację lokalnej ludności na rzecz identyfikowania mocnych i słabych stron danego terenu (analiza);
- udział różnych grup interesów w sporządzaniu lokalnej strategii rozwoju;
- ustalanie jasnych kryteriów selekcji odpowiednich działań (projektów) na szczeblu lokalnym mających stanowić realizację strategii.

Udział ten nie powinien ograniczać się do fazy wstępnej, lecz powinien trwać przez cały proces wdrażania, przy opracowywaniu strategii, wykonywaniu wybranych projektów oraz dokonywaniu inwentaryzacji i wyciąganiu wniosków na przyszłość. Ważne są również kwestie przejrzystości, które należy uwzględnić w procesie mobilizacji i konsultacji, w celu osiągnięcia konsensusu przez dialog i negocjacje między zaangażowanymi partnerami.

Cecha 3. Partnerstwa publiczno-prywatne: lokalne grupy działania (LGD)

Tworzenie lokalnego partnerstwa, zwanego lokalną grupą działania (LGD), jest oryginalną i ważną cechą podejścia Leader. Zadaniem LGD jest określanie i wdrażanie lokalnej strategii rozwoju, podejmowanie decyzji o podziale włas-

nych środków finansowych oraz zarządzanie nimi. LGD mają szansę być skuteczne w stymulowaniu trwałego rozwoju, jako że:

- skupiają i łączą ze sobą dostępne zasoby ludzkie i finansowe z sektora publicznego, prywatnego oraz służb obywatelskich i wolontariatu;
- kojarzą lokalnych partnerów wokół wspólnych projektów i wielosektorowych działań dla osiągnięcia efektu synergii, wspólnego poczucia odpowiedzialności oraz masy krytycznej potrzebnej do podniesienia konkurencyjności gospodarczej danego terenu;
- wzmacniają dialog i współpracę między różnymi partnerami wiejskimi, którzy często mają niewielkie doświadczenie we wspólnej pracy, redukując potencjalne konflikty i ułatwiając negocjowanie rozwiązań przez konsultacje i dyskusje;
- ułatwiają przez interakcję między różnymi partnerami procesy adaptacyjne i zmiany w sektorze rolniczym (np. dotyczące wysokiej jakości produktów, łańcucha produkcji żywności), integrację kwestii ochrony środowiska, dywersyfikację gospodarki wiejskiej oraz poprawę jakości życia.

LGD powinna kojarzyć partnerów publicznych i prywatnych, być należycie wyważona i reprezentatywna wobec istniejących lokalnie grup interesów oraz obejmować różne społeczno-gospodarcze sektory z danego terenu. Na szczeblu decyzyjnym partnerzy i stowarzyszenia prywatne powinny stanowić co najmniej 50% lokalnego partnerstwa.

Grupy LGD mogą być tworzone doraźnie w celu pozyskania wsparcia w ramach inicjatywy Leader lub mogą opierać się na już istniejących partnerstwach. Wyposażona w zespół praktyków oraz uprawnienia decyzyjne LGD reprezentuje model organizacji, która może wywierać pozytywny wpływ na realizację polityki. Doświadczenie pokazuje, że na bazie tych wspólnych cech, w postaci różnych form regionalnych i krajowych organizacji politycznych i instytucjonalnych, rozwinęło się kilka rodzajów LGD o różnych stopniach autonomii w zakresie zatwierdzania projektów i zarządzania finansowego. Ponadto w niektórych państwach członkowskich role i zadania LGD ewoluowały w czasie w miarę lepszego poznawania podejścia Leader.

Grupy LGD decydują o kierunku i treści lokalnej strategii rozwoju wsi oraz podejmują decyzje o finansowaniu różnych projektów. Same płatności są często dokonywane

przez organ płaćący zajmujący się finansowaniem publicznym, a nie przez samą LGD, lecz na podstawie selekcji projektów dokonywanej przez LGD.

Partnerzy wiejscy najbardziej aktywni w lokalnych inicjatywach to:

- organizacje i związki zawodowe (reprezentujące rolników, zawody niezwiązane z rolnictwem i mikroprzedsiębiorstwa);
- stowarzyszenia handlu;
- obywatele, ludność miejscowa i lokalne organizacje;
- lokalni przedstawiciele polityczni;
- stowarzyszenia ochrony środowiska;
- dostawcy usług kulturalnych i społecznych, w tym media;
- organizacje kobiet;
- młodzież.

Lokalna grupa działania

Lokalna grupa działania:

- skupia wokół wspólnego projektu odnośne grupy interesów z danego terenu;
- posiada autonomię w zakresie decydowania oraz zdolność do świeżego spojrzenia na zasoby lokalne;
- wiąże ze sobą różne działania;
- jest w stanie wykorzystać szanse, jakie daje lokalny zestaw zasobów;
- jest otwarta na innowacyjne pomysły;
- jest w stanie łączyć i integrować ze sobą poszczególne podejścia sektorowe.

Lokalne grupy działania zostały oddelegowane do przejęcia dużej części obowiązków związanych z zarządzaniem (np. wyboru projektów, płatności, monitorowania, kontroli i oceny) w stosunku do poszczególnych działań. Jednakże stopień autonomii LGD może różnić się istotnie w zależności od specyficznej formy organizacji i kontekstu instytucjonalnego w danym państwie członkowskim. Najbardziej popularną formą finansowania projektów i działań w ramach Leadera są dotacje globalne. Dotacje takie, współfinansowane przez UE i krajowe środki publiczne, pokrywają różne części potrzeb finansowych projektu w zależności od jego typu i rodzaju terenu.

Cecha 4. Ułatwianie innowacyjności

Koncepcja Leader może odegrać ważną rolę w stymulowaniu nowych innowacyjnych podejść do rozwoju obszarów

wiejskich. Innowacyjność jest wspierana przez przyznanie LGD dużego marginesu swobody i elastyczności w podejmowaniu decyzji co do działań, jakie chciałyby wspierać.

Innowacyjność należy rozumieć w szerokim znaczeniu tego słowa. Może ona oznaczać wprowadzanie nowego produktu, nowy proces, nową organizację lub nowy rynek. Ta wspólna definicja innowacji ma zastosowanie zarówno do terenów wiejskich, jak i miejskich. Obszary wiejskie jednak, ze względu na małą gęstość zaludnienia i stosunkowo niski poziom zasobów ludzkich i fizycznych, posiadają słabsze związki z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i mogą mieć trudności z wykreowaniem radykalnych innowacji, aczkolwiek jest to oczywiście możliwe.

Innowacyjność na obszarach wiejskich może oznaczać transfer i adaptację innowacji opracowanych gdzie indziej, modernizację tradycyjnych form technologii (*know-how*) lub znajdowanie nowych rozwiązań dla stałych problemów wsi, których inne środki interwencyjne polityki nie były w stanie rozwiązać w sposób zadowalający i trwały. Może to dostarczyć nowych odpowiedzi na problemy charakterystyczne dla terenów wiejskich.

Wprowadzenie podejścia Leader z jego siedmioma cechami może być samo w sobie innowacją w kształtowaniu polityki, co może skutkować wygenerowaniem innowacyjnych działań na podstawie pierwotnie przyjętej metody realizacji tej polityki. Opisanie powyżej podejście oddolne może na przykład stymulować powstawanie nowych pomysłów odnośnie do projektów, które następn-

nie mogłyby być wspierane przez LGD, jako że te ostatnie nie są ograniczone do określonego zestawu działań. Przyjęcie technologii informacyjnych i komunikacyjnych na obszarach wiejskich może stać się ważnym kanałem szerszego dostępu populacji wiejskiej do innowacji.

Cecha 5. Zintegrowane i wielosektorowe działania

Podejście Leader nie jest sektorowym programem rozwoju; lokalna strategia rozwoju musi mieć wielosektorową podstawę, integrując kilka branż działalności. Działania i projekty zawarte w lokalnych strategiach powinny być powiązane i koordynowane jako zgrana całość. Integracja może dotyczyć działań prowadzonych w jednym sektorze, wszystkich działań w ramach programu lub określonych grup działań albo co najważniejsze – związków między różnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, kulturowymi, środowiskowymi oraz zaangażowanymi sektorami.

Cecha 6. Tworzenie powiązań

Tworzenie powiązań obejmuje wymianę osiągnięć, doświadczeń i technologii między działającymi w ramach Leadera grupami, obszarami wiejskimi, administracją i organizacjami zaangażowanymi w rozwój wsi w UE, bez względu na to, czy

są bezpośrednimi beneficjentami Leadera czy nie. Tworzenie powiązań jest sposobem na przekazywanie dobrej praktyki, rozpowszechnianie innowacji i wyciąganie wniosków z doświadczeń w lokalnym rozwoju wsi. Tworzenie powiązań skutkuje związkami między ludźmi, projektami i obszarami wiejskimi, pomagając w przezwyciężeniu izolacji doświadczanej przez niektóre regiony wiejskie. Może również przyczynić się do stymulowania projektów współpracy przez kontaktowanie ze sobą poszczególnych grup Leadera.

Istnieją różne rodzaje powiązań:

■ Powiązania instytucjonalne

Są one finansowane przez Komisję Europejską, która określa ich rolę. Unia wspiera struktury tworzenia powiązań zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym, dzięki czemu kojarzy ze sobą grupy Leadera, administrację i wszystkich innych zainteresowanych partnerów aktywnych w dziedzinie rozwoju wsi. Od 2007 roku będą istniały następujące typy sieci instytucjonalnych:

- europejska sieć na rzecz rozwoju wsi (prowadzona przez Komisję);
- krajowa sieć rozwoju wsi, która ma powstać w każdym państwie członkowskim.

Działania z zakresu tworzenia powiązań były skupione najpierw jedynie na inicjatywie Leader, lecz począwszy od 2007 roku dotyczyć one będą znacznie szerszej problematyki rozwoju wsi. Otrzymają one wsparcie ekspertów oraz obejmować będą praktyczne zadania, takie jak przygotowywanie publikacji na temat różnych aspektów rozwoju wsi, organizowanie seminariów, analizowanie działań z zakresu rozwoju wsi celem wyłonienia dobrej praktyki, identyfikowanie tendencji rozwojowych na obszarach wiejskich, prowadzenie witryn internetowych i pomoc grupom Leadera w poszukiwaniu potencjalnych partnerów i uruchamianiu projektów współpracy. Europejska sieć służy również jako punkt kontaktowy dla sieci i administracji krajowych w każdym państwie członkowskim na potrzeby wymiany doświadczeń na szczeblu europejskim. Uczestnictwo w tworzeniu powiązań jest obowiązkowe dla wszystkich grup Leadera otrzymujących pomoc finansową z UE, ale mile widziany będzie również wkład innych grup, w postaci ich wiedzy i doświadczeń.

■ Sieci krajowe, regionalne i lokalne

Sieci i zrzeszenia grup Leadera zostały też utworzone lub powstały w bardziej nieformalny sposób na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym w niektórych państwach członkowskich (np. sieć grup irlandzkich i greckich) i na szczeblu europejskim (np. zrzeszenie ELARD – European Leader Association for Rural Development, patrz rozdział dotyczący punktów kontaktowych).

Cecha 7. Współpraca

Współpraca to relacje wykraczające poza tworzenie powiązań. Dotyczy ona podejmowania przez lokalną grupę działania wspólnego projektu z inną grupą Leadera lub z grupą stosującą podobne podejście w innym regionie, państwie członkowskim lub nawet państwie trzecim.

Współpraca może pomóc grupom Leadera w ożywieniu własnej działalności. Może im umożliwić rozwiązanie pewnych problemów lub dodanie wartości zasobom lokalnym. Może być na przykład sposobem na osiągnięcie masy krytycznej niezbędnej do tego, by określony projekt był ekonomicznie uzasadniony, lub na wywołanie działań uzupełniających, np. wspólny marketing przez grupy Leadera w różnych regionach, których obszary specjalizują się w tym samym określonym produkcie (kasztany, wełna itd.) lub rozwijanie wspólnych inicjatyw turystycznych w oparciu o wspólne tradycje kulturowe (celtyckie, romańskie itd.).

Projekty współpracy nie są jedynie prostą wymianą doświadczeń. Muszą one obejmować konkretny wspólny projekt, najlepiej zarządzany przez tę samą strukturę. W ramach Leadera możliwe są dwa różne rodzaje współpracy:

- współpraca międzyterytorialna: oznacza współpracę między różnymi obszarami wiejskimi w obrębie

państwa członkowskiego. Może odbywać się ona między grupami Leadera, lecz być również otwarta na inne grupy lokalne wykorzystujące podobne podejście do uczestnictwa;

- współpraca międzykrajowa: oznacza współpracę między grupami Leadera z co najmniej dwóch państw członkowskich lub z grupami w krajach trzecich stosujących podobne podejście.

3. Wdrażanie Leadera na szczeblu lokalnym

Siedem kluczowych cech Leadera tłumaczy, na czym to podejście polega. Praktyczne zastosowanie tych zasad oznacza, iż realne osoby opracowują lokalne strategie i uczestniczą w działaniach. Niniejszy rozdział opisuje niektóre podstawowe etapy procesu wdrażania koncepcji Leader na obszarach, gdzie podejście to zostaje wykorzystane po raz pierwszy. Nie jest to próba opisanie każdej możliwej sytuacji, jako że działania z zakresu Leadera są na to zbyt różnorodne.

Zaangażowanie lokalnych partnerów na obszarach, gdzie Leader nie był jeszcze stosowany, zazwyczaj zaczyna się wówczas, gdy staje się oczywiste, iż dane państwo członkowskie lub region w pewnym momencie w przyszłości będzie wdrażać inicjatywę Leader (na przykład po przystąpieniu do UE), a więc w odpowiednim czasie ogłosi otwarte wezwanie do składania ofert przez potencjalne grupy Leadera⁽⁴⁾.

W idealnej sytuacji w procesie wdrażania koncepcji Leader podejmowane byłyby następujące kroki.

a) Budowanie zdolności

Jest to pierwszy krok przy wdrażaniu podejścia Leader na szczeblu lokalnym. Aby to innowacyjne podejście zdało egzamin, lokalni partnerzy muszą mieć lub zdobyć niezbędne zdolności w postaci pomysłów i technologii związanych z projektem, zasobów ludzkich do zaangażowania przy poszczególnych działaniach i oczywiście umiejętności finansowych do kierowania tymi działaniami. W przeszłości proces ten często miał postać ćwiczenia polegającego na zdobywaniu wiedzy w miarę działania. Obecnie zebrane doświadczenia powinny ułatwiać ten proces. Wykorzystanie powiązań i innych narzędzi komunikacyjnych jest wielką pomocą przy pozyskiwaniu takich zdolności, ponieważ nie tylko dostarcza informacji na temat Leadera, lecz również przyczynia się do zainteresowania lokalnych partnerów sporządzaniem lokalnej strategii rozwoju wsi i związanymi z nią projektami, generując w ten sposób wymaganą masę krytyczną. Budowanie zdolności nie jest czynnością jednostkową, lecz zbiorową, w której różne podmioty z terenów wiejskich zapoznają się z tym podejściem i sposobem jego wdrażania, co pozwala im je rozpowszechnić, uczestniczyć w nim i z niego korzystać.

⁽⁴⁾ W przypadku obecnych państw członkowskich podobny proces może mieć miejsce, gdy państwa członkowskie lub regiony organizują nowy proces selekcji grup Leadera na początku nowego okresu programowania oraz gdy obszary wiejskie danego kraju, które nie otrzymywały dotąd wsparcia w ramach Leadera, chciałyby ubiegać się o taką pomoc.

b) Kojarzenie lokalnych partnerów

Drugi etap to często organizowanie spotkań lub seminariów na lokalnym terenie celem zebrania głównych zainteresowanych partnerów, uzyskania nowych pomysłów oraz umożliwienia partnerom lokalnym solidnego omówienia potrzeb ich terenu. Istnieje wiele sposobów na zebranie lokalnych partnerów – seminaria i warsztaty, zebrania publiczne, media i łączność oraz targi i wystawy to najpopularniejsze sposoby kojarzenia partnerów celem przedyskutowania kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, poznania różnych opinii i zdobycia informacji o projektach dla danego obszaru.

c) Analiza terytorium

Podstawowe znaczenie ma dokonanie szczegółowej analizy danego lokalnego terenu wiejskiego. Zazwyczaj koncentruje się ona na wyłonieniu „kapitału miejscowego” – atutów obszaru (ludzi, działań, krajobrazu, tradycji, technologii) nie w formie inwentaryzacji, lecz w postaci swoistych cech, które można rozwinąć. Przeanalizowanie tych cech oraz kluczowych punktów wyłonionych w czasie analizy terenu powinno prowadzić do zidentyfikowania możliwych lokalnych strategii rozwoju odpowiadających specyfice danego obszaru wiejskiego. Dokonywanie analizy danego terenu również angażuje wszystkich lokalnych partnerów na rzecz średnio- i długoterminowej wizji tego obszaru. Choć przy analizie tej cenna jest wiedza ekspercka, ważna jest też możliwość publicznego omówienia różnych wizji przyszłości i najlepszej strategii dla obszaru oraz osiągnięcie jak najszerszego konsensusu.

d) Zidentyfikowanie istniejących działań i inicjatyw

Zasadniczym etapem procesu Leader, związanym z analizą terytorium, jest przeprowadzenie przez lokalnych partnerów przeglądu istniejących działań z zakresu rozwoju wsi, które są wdrażane lub planowane dla ich terenu. Ustalenie tego, jakie inicjatywy już istnieją, ma fundamentalne znaczenie dla decyzji o tym, czy je dalej rozbudowywać czy też zastąpić nowymi. Obniża również ryzyko powielania działań.

e) Tworzenie partnerstwa

Podczas fazy analizy podejście oddolne wymaga podnoszenia świadomości (przez informację) oraz zaangażowania na rzecz przeanalizowania mocnych i słabych stron obszaru wiejskiego oraz wyłonienia potrzeb i oczekiwań (przy wykorzystaniu metod analizy dotyczącej uczestnictwa). Etap ten skierowany jest do całej społeczności oraz do aktywnych

grup przewodzących procesowi. W fazie planowania strategicznych wyborów dla terenu lokalnego (tzn. wyłaniania priorytetowych tematów i projektów, na które należałoby uzyskać wsparcie finansowe) podejście oddolne wymaga uczestnictwa ze strony różnych grup interesów (na przykład przez tworzenie doraźnych grup roboczych).

Kojarzenie lokalnych partnerów oraz analiza terytorium ułatwiają wyłanianie tych, które należałoby włączyć do partnerstwa publiczno-prywatnego, jak również zarządzanie realizacją. Prowadzi to w efekcie do utworzenia lokalnej grupy działania. LGD jest to partnerstwo efektywnie wdrażające lokalną koncepcję rozwoju uzgodnioną w obrębie danej społeczności.

f) Sporządzanie lokalnej strategii rozwoju

Podejście do lokalnego rozwoju jest formalizowane w postaci dokumentu stanowiącego lokalną strategię rozwoju. Proces ten obejmuje ustalenie celów, definicję strategicznych priorytetów oraz uzgodnienie kolejności podejmowanych działań. Taka lokalna strategia rozwoju służy jako podstawa wniosku składanego przez LGD o przyznanie pomocy w ramach otwartego wezwania do składania ofert organizowanego przez państwa członkowskie lub regiony w ramach programu Leader. Państwa członkowskie lub regiony wybierają zwycięskie LGD oraz przydzielają im budżety na wdrażanie ich lokalnych strategii.

4. Leader w przyszłości: włączenie do głównego nurtu

W wyniku niedawnego przeglądu polityki UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich stwierdzono, że podejście Leader osiągnęło taki stopień dojrzałości, iż pozwala ono terenom wiejskim na szersze jego wdrażanie w ramach głównego nurtu programowania rozwoju wsi. Działania głównego nurtu w rodzaju podejścia Leader zostały już przyjęte w programach na lata 2004–2006 przez kilka spośród państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 roku.

Kolejny okres programowania (2007–2013)

a) Nowy nacisk na podejście Leader

W dniu 20 września 2005 roku Rada zatwierdziła nowe rozporządzenie w sprawie pomocy na rzecz rozwoju wsi na kolejny okres programowania (2007–2013) ⁽⁵⁾. Kładzie ono większy nacisk na podejście w stylu Leader. W kolejnym okresie każdy program rozwoju wsi musi mieć element koncepcji Leader w odniesieniu do oddolnego wdrażania lokalnych strategii rozwoju. Co najmniej 5% finansowania każdego programu z UE ma być zastrzeżone dla podejścia Leader (w ramach osobnej „osi Leader” w obrębie programu). Ta wielkość ma być wprowadzana stopniowo w 10 państwach członkowskich UE ⁽⁶⁾, które wykorzystają średnio 2,5% na podejście Leader w okresie 2007–2013, ze względu na ich ograniczone doświadczenia w realizacji tej koncepcji. Państwa członkowskie lub regiony wybiorą LGD na podstawie zaproponowanych przez nie lokalnych

strategii rozwoju. Każdy program będzie zawierał środki na budowanie zdolności i zachęty koniecznych do sporządzenia takich lokalnych strategii, na koszty działania struktur LGD oraz na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju i projekty współpracy między LGD. Struktury do tworzenia powiązań zostaną wzmocnione również dzięki stworzeniu europejskiej sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (patrz: rozdział 2, cecha 6).

b) Skoncentrowanie się na nowych państwach członkowskich i krajach przystępujących do UE

Działalność rolnicza odgrywa szczególnie ważną rolę w rozwoju obszarów wiejskich u nowych i potencjalnych członków UE. Zmiany instytucjonalne i strukturalne w sektorze rolnym w ciągu ostatniego dziesięciolecia zwiększyły długoterminowe bezrobocie, spowodowały wyludnienie niektórych obszarów oraz osłabiły zaopatrzenie w usługi i infrastrukturę. Wzmocnione podejście oddolne w ramach koncepcji Leader, dające lokalnym władzom i społecznościom większe uprawnienia przy opracowywaniu i wdrażaniu programów mających sprostać lokalnym potrzebom oraz traktujące obszary wiejskie jako poszczególne terytoria zamiast skupiania się jedynie na sektorze rolnym, będzie również odgrywać ważną rolę w krajach starających się o członkostwo w UE. Wiele z tych krajów zdobyło w ostatnich latach ograniczone doświadczenia w realizacji takich koncepcji dotyczących uczestnictwa. Od momentu przystąpienia do Unii w dniu 1 maja 2004 roku 10 państw członkowskich ma już możliwość ubiegania się o finansowanie działań typu Leader z EFOGR ⁽⁷⁾. Sześć spośród nowych państw członkowskich zawarło działanie typu Leader w swoich programach w ramach Celu 1 ⁽⁸⁾. Położony zostanie duży nacisk na budowanie zdolności administracyjnych, między innymi w celu stymulowania i wspierania procesu tworzenia LGD.

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wspierania rozwoju wsi przez Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW (Dz.U. L 277 z 21.10.2005).

⁽⁶⁾ 10 nowych państw członkowskich, które przystąpiły do UE w maju 2004 r.

⁽⁷⁾ Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej.

⁽⁸⁾ Cel 1 Funduszy Strukturalnych polega na promocji rozwoju i strukturalnego dostosowania regionów opóźnionych w rozwoju (okres 2000–2006).

5. Punkty kontaktowe udzielające dodatkowych informacji na temat podejścia Leader

a) Europejskie obserwatorium inicjatywy Leader ustanowione przez Komisję Europejską

Strona internetowa obserwatorium inicjatywy Leader zawiera użyteczne informacje na temat wszelkich aspektów inicjatywy. Menu strony głównej i ogólne informacje dostępne są we wszystkich językach rozszerzonej Unii. Prosimy wejść na stronę:

<http://ec.europa.eu/leaderplus>

Witryna ta posiada skrót do witryn każdej z krajowych jednostek sieci.

Punkt kontaktowy obserwatorium Leader+:

contact.point@leaderplus.org

Tel. +32 2 235 20 20

Faks +32 2 280 04 38

Bardziej ogólne informacje na temat działań UE z zakresu rozwoju obszarów wiejskich można uzyskać na stronie:

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/index_en.htm

b) Szczebel krajowy lub regionalny

Najbardziej bezpośrednie źródła informacji dla praktyków dostępne będą najprawdopodobniej na szczeblu krajowym lub regionalnym w zależności od struktury programu w danym kraju. Źródeł tych jest zbyt wiele, by je tutaj wliczyć, lecz można je znaleźć, korzystając ze znanych źródeł krajowych lub z następujących linków:

W przypadku aktualnych państw członkowskich UE

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/memberstates/index_en.htm

W przypadku państw przystępujących i kandydujących

http://ec.europa.eu/agriculture/use/index_en.htm

c) Inne użyteczne sieci

ELARD (The European Leader Association for Rural Development)

ELARD jest zrzeszeniem nienastawionym na zysk, założonym w 1999 roku, reprezentującym przez krajowe sieci lub poszczególnych członków ponad 600 LGD z dziewięciu państw członkowskich UE.

<http://personal.telefonica.terra.es/web/elard/>

Prepare (Partnership for Rural Europe)

Program Prepare ma na celu wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego na obszarach wiejskich, szczególnie w 10 nowych państwach członkowskich i w krajach przystępujących do UE, oraz promowanie wielonarodowej wymiany w zakresie rozwoju wsi. Szczególny nacisk kładzie na promowanie partnerskich relacji między organizacjami pozarządowymi i samorządami w dziedzinie rozwoju wsi, a więc na podejście Leader.

<http://www.preparenetwork.org/index.php>

d) Publikacje dotyczące Leadera

Najnowsze publikacje obserwatorium europejskiego na temat Leader+ („Flash News” i „Leader+Magazine”) można znaleźć za pośrednictwem witryny Leader+ (patrz: 5 a).

„Leader+ Magazine” jest wydawany trzy razy w roku i stanowi źródło informacji na temat projektów zrealizowanych lub będących w trakcie realizacji w ramach Leader+. Przedstawione są też studia przypadku.

„Flash News” dostarcza regularnych wiadomości o tym, co dzieje się na szczeblu UE w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich, zarówno w odniesieniu do działań w ramach

Leadera, jak i interesujących publikacji. Jest to dobry punkt wyjścia do uzyskania informacji na temat Leadera, w którym istnieje również sekcja interaktywna, gdzie można się udzielać i gdzie można zamówić prenumeratę.

Aby zaprenumerować bezpośrednio „Leader+ Magazine” i „Flash News”, można skorzystać z internetowego formularza zamówienia (*on-line subscription form*).

Również krajowe sieci Leader w państwach członkowskich wydają regularne publikacje, które można znaleźć na stronie:

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/publications/nnu_en.htm

6. Przykłady podejścia Leader w praktyce

Wartość Leadera udokumentowana jest przez wiele cennych projektów wspieranych w ostatnich latach, które wywarły rzeczywisty wpływ na codzienne życie ludzi żyjących na obszarach wiejskich. Przykłady tu przedstawione ukazują różnorodność i kreatywność strategii rozwoju obszarów wiejskich wdrażanych przez LGD w różnych regionach Europy. Pokazują również, w jaki sposób LGD wykorzystywały dostępne w ramach Leadera szanse do współpracy na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim oraz do tworzenia powiązań dla wymiany doświadczeń i dobrej praktyki.

Przykłady a)–c) to projekty realizowane przez LGD na szczeblu lokalnym, podczas gdy d) dotyczy projektu współpracy ponadnarodowej między trzema LGD z dwóch państw członkowskich.

a) Strategia na rzecz wysokiej jakości produktów z regionu Montiferru – Sardynia (Włochy)

Region, dzielnica:	Sardynia
Nazwa LGD:	LAG Montiferru, Barigadu, Sinis
Łączny koszt projektu:	8080 euro ⁽⁹⁾
Element finansowany przez UE:	4096 euro
Inne środki publiczne:	2619 euro
Środki prywatne:	1365 euro

W obszarze LGD Montiferru, obejmującym Barigadu i Sinis, od lat pięćdziesiątych odnotowywano dużą migrację ludności wiejskiej do miast. W wyniku tego rolnictwo i wiele innych tradycyjnych rodzajów działalności traciło siłę roboczą, lecz również wiedzę i umiejętności wymagane do wytwarzania tradycyjnych produktów regionu. Stopniowe pogarszanie się sytuacji demograficznej wywarło głębokie zmiany w lokalnej społeczności, stwarzając poczucie utraty tożsamości lokalnej w wyniku zanikania tradycyjnych nawyków i zwyczajów. Zaobserwowano także problemy związane z ochroną środowiska wywołane upadkiem działalności rolniczej, takie jak erozja gleb oraz zanik ekotypów i gatunków endemicznych.

Głównym zadaniem LGD Montiferru było ożywienie społeczno-gospodarczego systemu regionu opierającego się na hodowli żywego inwentarza oraz małych zakładach rzemieślniczych. Osiągnięto to przez:

- dodanie wartości lokalnym produktom i ułatwienie im dostępu do rynków lokalnych;
- zabezpieczenie zasobów naturalnych zagrożonych zanikiem;
- promocję wizerunku Montiferru;
- przywrócenie społeczno-kulturowego dziedzictwa społeczności lokalnej (zwyczajów i tradycji, które wcześniej charakteryzowały życie na wsi w tym regionie).

LGD pracuje nad procesem zwiększenia wartości i umożliwienia lokalnym produktom rolno-żywnościowym dotarcia do rynku. Projekt koncentruje się na typowym lokalnym serze zwanym „casizolu”, wyrabianym z mleka szczególnego gatunku krów, Modicano Sarda. Dzięki paszy, którą spożywają, krowy te wytwarzają mleko o specyficznym smaku „drzewa i liści”. Inwestycje w produkcję sera Casizolu koncentrują się na: poprawie procesu produkcyjnego, planowaniu bezpieczeństwa żywności; kursach szkoleniowych; finansowaniu przetwórstwa; pomocy marketingowej; tworzeniu powiązań z innymi lokalnymi produktami wysokiej jakości (miodem, oliwą z oliwek „extra virgin”, winem malvasia); zwiększaniu udziału sera w sektorze cateringu wysokiej jakości oraz pomocy producentom w spełnianiu zapotrzebowania rynkowego za pomocą technik zarządzania łańcuchem dostaw.

Kontakt:	Salvatore Polo
Adres:	Piazza Mannu snc, I-09070 Seneghe
Telefon:	+ 39 078 35 41 32
Faks:	+ 39 078 35 41 32
E-mail:	galmbbs@tiscali.it

⁽⁹⁾ Łączny koszt projektu dotyczy kosztu konkretnego opisanego projektu, a nie ogólnego budżetu danej LGD.

b) Ożywienie zbiorów trzciny i turzycy w Norfolk Broads (Zjednoczone Królestwo)

Region, dzielnica:	Norfolk
Nazwa LGD:	Broads & Rivers
Łączny koszt projektu:	172 425 euro
Element finansowany przez UE:	58 820 euro
Inne środki publiczne:	113 605 euro

Cechą charakterystyczną krajobrazu Norfolk Broads są wielkie tereny porośnięte trzcina i turzycą, okalające znane wody śródlądowe. Służby ochrony przyrody uznają te mokrzyska za ważne środowisko występowania rzadkich roślin i zwierząt w skali międzynarodowej. Ochrona tych obszarów uzależniona jest od okresowego wycinania trzciny i turzycy. Były one tradycyjnie zbierane w sposób komercyjny jako surowiec do krycia dachów, zapewniając w ten sposób związek między ustalonymi tradycjami regionu i środowiskiem naturalnym.

Pomimo modernizacji branża zbiorów trzciny i turzycy regionu Broads doświadcza poważnych trudności wywołanych częściowo importem i związaną z nim obniżką cen. Dotychczasowi wycinacze trzciny i turzycy nie są w stanie wymieniać podstawowych maszyn, podczas gdy branża nie przyciąga nowych pracowników celem zastąpienia odchodzących na emeryturę. Badanie przeprowadzone w 2002 roku wykazało, iż pozostało jedynie 20 zawodowych wycinaczy, z których niewielu jest w wieku poniżej 30 lat, a kilku zbliża się do wieku emerytalnego (bądź go przekroczyło). Nastroje wśród nich są nie najlepsze, ponie-

waż kilku wycinaczy nie ufa organizacjom ochrony przyrody, które zdają się preferować zatrudnianie ochotników.

Finansowanie w ramach Leadera+ zapewnia szkolenia i przywraca do dawnego stanu zaniedbane tereny porośnięte trzcina. Stwarza to szanse dla nowych przedsiębiorstw, jednocześnie podnosząc wydajność i dochody istniejących przedsiębiorców m.in. przez zapewnienie nowych maszyn, lecz również dzięki poprawie możliwości zarobkowania członków LGD poza sezonami wycinania trzciny i turzycy. Są również mniej wymierne korzyści, takie jak utworzenie zrzeszenia, które ułatwia organizacjom ochrony przyrody i innym zapoznawanie się z poglądami grupy przedsiębiorców wycinających trzcina i turzycę w kwestiach takich, jak działania na rzecz przywrócenia upraw trzciny czy projektowanie umocnień antypowodziowych.

W ramach pierwszego projektu udało się zatrzymać upadek lokalnej branży wycinania trzciny i turzycy oraz istotnie poprawiono poziom optymizmu i wiary w siebie. Drugi projekt zajmuje się długoterminowymi potrzebami branży, przyciągając i wspierając nowe podmioty, podnosząc wydajność i dochody dotychczasowych przedsiębiorców oraz intensywniej promując trzcina i turzycę z regionu Broads.

Kontakt:	Malcolm Hackett
Adres:	Jednostka Rozwoju Gospodarczego, Rada Hrabstwa Norfolk, Zarząd Hrabstwa, Martineau Lane Norwich NR1 2DH
Telefon:	+44 1603 22 89 60
Faks:	+44 1603 22 33 45
E-mail:	malcolm.hackett@norfolk.gov.uk
Internet:	www.broadsandrivers.org.uk

c) Bezpieczna przyszłość z należytym względem dla przeszłości

Region, dzielnica:	Kymi Południowa
Nazwa LGD:	Sepra
Łączny koszt projektu:	59 436 euro
Element finansowany przez UE:	22 968 euro
Inne środki publiczne:	22 968 euro
Środki prywatne:	13 500 euro

Sepra (po fińsku „przyjacieli”) to zarejestrowane stowarzyszenie działające na obszarach wiejskich ośmiu gmin Kymi Południowej, promujące wśród ludności lokalnej niezależną działalność. Stowarzyszenie sporządziło program rozwoju tego obszaru, na którego realizację wykorzystywane są środki na finansowanie rozwoju w ramach Leader+ na lata 2000–2006. Program rozwoju wspiera małe projekty

rozwojowe oparte na pomysłach samych mieszkańców. Budżet wynosi około 1,2 mln euro rocznie, z czego 30% pochodzi z UE, 18% od państwa fińskiego, 12% od ośmiu gmin i 40% od mieszkańców tego terenu.

Region Sepra liczy około 57 tys. mieszkańców. W ciągu ostatnich 30 lat liczba ludności stopniowo zmniejszała się. Na terenie tym nakładają się na siebie dzielnice wiejskie, osiedla mieszkaniowe i miasta. Większość ludności uzależniona jest od przemysłu lub usług publicznych, niewielkie przedsiębiorstwa rozwijają się bardzo powoli. Wiodącą zasadą programu jest upowszechnianie rozwoju przyjemnego i bezpiecznego środowiska, które mogłoby również zapewnić środki do życia lokalnej ludności. Wszystkie działania w ramach programu opierają się na poszanowaniu historii obszaru, przyrody i lokalnej ludności. Program obejmuje dwa obszary tematyczne: wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych oraz zwiększenie interakcji obszarów wiejskich i miejskich.

Celem programu jest realizacja kluczowych celów przez:

- poprawę wewnętrznych funkcji w wioskach i innych społecznościach;
- rozwijanie turystyki i innych usług;
- promowanie, marketing i rozwój nowych lub dotychczasowych produktów lokalnych;
- wspieranie nowych małych przedsiębiorstw;
- wykorzystywanie sąsiedztwa Rosji i Estonii oraz rozwijanie innych kontaktów międzynarodowych;
- organizowanie imprez, na których mogliby się spotykać mieszkańcy wsi i miast.

Program rozwoju koncentruje się na technologii informacyjnej, ochronie środowiska i w szczególności młodzieży.

Kontakt: Marja Sorvo
Adres: Helsingintie 1A, 49400 Hamina, Finlandia
Telefon: +358 44 277 45 14
Faks: +358 5 230 45 15
E-mail: marja.sorvo@seprat.net
Internet: www.seprat.net

d) Ponadnarodowa edukacja w zakresie przewodnictwa turystycznego i zarządzania muzeami okręgowymi: trzy regiony alpejskie współpracują ze sobą w celu uzyskania nowej perspektywy

Państwa członkowskie: Austria i Niemcy
Regiony, dzielnice: Land Tyrol (Austria)
Regierungsbezirke Schwaben i Oberbayern (Niemcy)

Nazwa LGD:	Außerfern (Austria), Auerbergland (Niemcy) Ostallgäu (Niemcy)
Łączny koszt projektu:	30 000 euro
Element finansowany przez UE:	15 000 euro
Środki prywatne:	15 000 euro

Regiony Auerbergland (Niemcy), Außerfern (Austria) i Ostallgäu (Niemcy) stworzyły ponadnarodowy projekt szkoleniowy obejmujący 104 uczestników, 25 wykładów i 47 warsztatów złożonych z 20 różnych modułów. Projekt ma na celu wykorzystanie podobnej kultury i historii tych trzech obszarów położonych w alpejskim regionie Bawarii i Austrii.

LGD rozpoczęły od zorganizowania „spotkania w celu wymiany pomysłów” pomiędzy dyrekcjami regionów. Stwierdziły, iż strategie rozwoju trzech sąsiadujących ze sobą LGD mają wiele wspólnych celów i wiele potencjalnych możliwości przyszłej współpracy. Ponieważ ponadnarodowe projekty współpracy są bardziej złożone i wiążą się z większym ryzykiem niż projekty lokalne, trzech kierowników zarządzających programem Leader+ szukało solidnej bazy do współpracy. Wiedzieli oni już, że podstawą sukcesu projektu ponadnarodowego jest silna wiara, iż projekt ten przyniesie korzyści dla trzech LGD. Po dokonaniu krytycznej i kompleksowej oceny projektu postanowili oprzeć swoją współpracę na silniejszym powiązaniu historii i kultury z turystyką i zatrudnieniem. Wiążąc turystykę z kulturą, projekt dąży do

stworzenia nowych miejsc pracy, szczególnie dla kobiet, w celu wzmocnienia u młodych ludzi świadomości związku ziemi ojczystej z jej historią.

Aby uzyskać informacje na temat dobrej praktyki, trzech kierownicy LGD skontaktowali się z włoską LGD z Val Venosta w Tyrolu Południowym, która zrealizowała podobny projekt w ramach inicjatywy Leader.

Kontakt:

Adres:

Telefon:

Faks:

E-mail:

Internet:

Günter Salchner

REA Außerfern, Kohlplatz 7,
A-6600 Pflach

+43 5672 623 87

+43 5672 62 38 71 39

rea@allesausserfern.at

www.allesausserfern.at/rea

Komisja Europejska

Podejście „Leader” — Podstawowy poradnik

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich

2006 — 23 str. — 21 x 29,7 cm

ISBN 92-79-02055-2

SPRZEDAŻ I PRENUMERATA

Odpłatne publikacje, wydane przez Urząd Oficjalnych Publikacji, dostępne są w naszych biurach sprzedaży w różnych częściach świata.

Jaka jest procedura nabycia dowolnej publikacji?

Po otrzymaniu listy biur sprzedaży należy wybrać odpowiednie biuro i skontaktować się z nim w celu złożenia zamówienia.

Jak dotrzeć do listy biur sprzedaży?

- Można ją przejrzeć na stronie internetowej Urzędu <http://publications.europa.eu/>
- Bądź wysłać faksem zamówienie pod numer (352) 2929-42758, aby otrzymać jej wersję papierową.

**Komisja Europejska
Dyrekcja Generalna Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich**

Dodatkowe Informacje:

Rue de la Loi 200
B-1049 Bruksela-Belgia

Telefon

Numer bezpośredni (+32) 2 295 63 63
Centrala (+32) 2 299 11 11

Faks

(+32) 2 299 17 61

Internet

http://ec.europa.eu/agriculture/index_pl.htm

Urząd Publikacji
Publications.europa.eu

ISBN 92-79-02055-2

9 789279 020551